

Utrikesdepartementet
Kommunikationsenheten, Presstjänsten

UD-podden säsong 8, avsnitt 38: Ett år av krig i Ukraina

Jingel.

Programledare **Kristoffer Triumf** (i fortsättningen benämnd KT):
Dobryj den och välkommen till UD-podden. Jag som försökte hälsa på ukrainska heter Kristoffer Triumf och idag ska vi ägna hela avsnittet åt just Ukraina, eller Rysslands attack mot landet i fråga.

Med mig har jag två tungviktare från departementet. Andreas von Beckerath, hej!

Andreas von Beckerath (I fortsättningen benämnd AB): Hej!

KT: Och Johan Frisell, tjena!

Johan Frisell (i fortsättningen benämnd JF): Hallå!

KT: Ni har ju traditionsenligt superlånga titlar, vill ni dra dem?

AB: Jag är enhetschef för enheten för Östeuropa och Centralasien.

KT: Jag sa ju att den skulle vara lång. Johan?

JF: Och jag är chef för säkerhetspolitiska enheten.

KT: Den var kortare. Säger det någonting om vem som har viktigast jobb?

AB och JF: Nej.

KT: Okej, jag förstår. Hör ni, jag vet inte hur långt tillbaka ni vill gå, men vi måste ju börja någonstans. Den 24 februari gick alltså Ryssland in i Ukraina. Hur tidigt förstod ni att det här höll på att ske?

AB: Till att börja med tror jag är viktigt att påminna sig om att den ryska aggressionen började ju faktiskt inte för ett år sedan, den 24 februari. Utan 2014 i samband med att Ryssland illegalt annekterade Krim och inleder sin aggression mot östra Ukraina.

Fram till slutet på 2021 hade fler än 14 000 människor mist livet på grund av den ryska aggressionen. Jag tror det är bra att påminna sig om det. Det vi brukar kalla för den fullskaliga ryska invasionen inleddes för ganska precis ett år sedan, den 24:e februari. Där fanns det en hel del tecken på att det var någonting som var på gång. Det går ju inte att genomföra en sådan stor invasion utan att omvärlden märker mobiliseringen.

Det var en hel del ryska soldater, militärmateriel som samlades vid gränsen till Ukraina. Det var också flera länder, bland annat Storbritannien och USA, som väldigt öppet varnade för risken för en invasion.

Vi hade en ganska god bild av Putins syn på Ukraina. Han hade skrivit en artikel sommaren 2021, där han pratade om Ryssland och Ukraina som broderfolk. Han pratade om, eller åtminstone indirekt ifrågasatte varför Ukraina behövde existera som självständig nation. Vi visste att Ryssland såg Ukraina som en del av sin intressesfär, som vi kallar det. Det vill säga ett område där Ryssland upplever att man har en rätt att, helt enkelt, kontrollera länder i sin närhet.

På så vis så var det som hände ingen total överraskning. Snarare så visste vi att det fanns en stor risk att det skulle ske någon form av eskalering av den ryska aggressionen mot Ukraina.

KT: Johan, du vill säga något?

JF: Två månader tidigare, i mitten på december presenterade Ryssland två förslag till avtal. Ett avtal med USA och ett avtal med Nato. I de förslagen framgick det att Ryssland hade väldigt långtgående krav på hur säkerhetsordningen i Europa ska förändras. Där stod det till exempel att Nato inte får uppta några nya medlemmar. Det stod att den senaste

Natoutvidgningen, det vill säga Polen, Baltikum och de länderna, inte ska få ha några vapensystem från västra Nato-området. Väldigt långtgående krav.

De hade satt någonting i juridiska termer, som gick att läsa i till exempel Putins artikel som Andreas refererar till. Då förstod vi att de menar allvar. De vill skapa långtgående förändringar i hur Europa ser ut. Och de vill inskränka självständigheten, inte bara för Ukraina, utan för alla andra länder också. Det var också ett väldigt starkt varningstecken på att nu är det allvar.

KT: När ni känner då att det drar ihop sig, hur förändrades er vardag de där sista veckorna innan den fullskaliga invasionen?

AB: Det var en enormt hög arbetsbelastning redan före den 24 februari. Som sagt, vi förstod ganska tidigt att det fanns en stor risk att Ryssland skulle eskalera sin aggression. Däremot visste vi inte i vilken form det skulle ske. Ryssland försökte under lång tid destabilisera Ukraina och hade också kunnat göra det på andra sätt än en fullskalig invasion.

KT: Det talades om övningar väl?

AB: Ja, redan 2021 genomförde man en stor övning på gränsen till Ukraina. Då kvarlämnade man också rätt mycket militärmateriel som sedan utnyttjades i samband med invasionen.

Det fanns också som ett scenario att Ryssland skulle eskalera och trappa upp aggressionen i östra Ukraina där man då förnekade att man fanns och att man spelade en roll. Det fanns en förnekbarhet att man skulle använda sig av cyberinstrument, alltså cyberattacker och så vidare.

Men jag skulle säga att ju närmare vi kom in den 24:e februari, desto mer talade det ändå för att en fullskalig invasion var det mest sannolika scenariot, inte minst dagarna före, när Ryssland beslutade att erkänna de två ukrainska regionerna Donetsk och Luhansk som självständiga.

JF: På UD jobbar vi ju med diplomati. Det handlar om att, tillsammans med andra länder, bygga kollisioner och i ett sådant här fall, få ett land som Ryssland att avstå från en viss agerande. Och det är ju jättebesvärligt med ett land som Ryssland, som redan har valt att isolera sig ganska mycket från väst och från kontakter med oss.

Så hur bygger man medvetande globalt om de risker som nu Ryssland utgjorde? Som märktes redan från oktober och november 2021. För oss tjänstemän på UD handlar det om att bygga strategier. Hur får vi en resten av världen att se att det är stor fara Rysslands agerande? Det präglade tiden månaderna före anfallet väldigt mycket – att se till att alla var fullt medvetna om vad som var på gång.

Vi kunde ju inte säga att det skulle bli ett anfall, eller när, eller hur stort. Men att Ryssland ville rita om säkerheten i Europa, det försökte vi kommunicera på ett globalt plan. Det var en stor ansträngning.

KT: Ja, jag förstår det men alltså, det här kanske är den svåraste dummaste frågan jag ställer – men hade kriget kunnat undvikas i det här skedet? Säg i oktober, november, december 2021?

AB: Det hade kunnat undvikas genom att Putin och Ryssland bestämt sig för att inte begå folkrättsbrott och helt oprovocerat angripa Ukraina. Däremot har jag svårt att se att Ukraina eller väst hade kunnat agera på något annat sätt för att avhålla Putin för att genomföra de här planerna på invasion.

För Ukraina handlar det om att de inte var beredda att offra sin självständighet. Ukraina har ju utvecklats i positiv riktning sedan sin självständighet. Man har en öppen och fri politisk debatt. Det är värt att påminna sig om att sedan Ukrainas självständighet är det bara en president som har blivit återvald, vilket vittnar om politisk pluralitet. Man har fri media och ett dynamiskt civilsamhälle. Medan Ryssland har gått i en alltmer auktoritär riktning och Ukraina var inte beredd att underordna sig i Ryssland.

Däremot finns det väl några som hävdar att om väst hade reagerat hårdare 2008 när Ryssland angrep Georgien och även 2014 i samband med Krim-annexeringen och aggressionen i östra Ukraina, då hade kanske sannolikheten ökat för att Ryssland inte hade fortsatt på den här aggressiva linjen.

KT: Varför gjorde inte väst det då?

AB: Det fanns ju olika skäl till detta. När vi beslutar om sanktioner inom EU, så är krävs det ju konsensus. Alla länder måste vara överens och det fanns de länder som tyckte att vi inte helt får stänga möjligheterna till ett

förändrat Ryssland och samarbete med Ryssland. Det fanns de länder som kanske gjorde en annan analys av vart Ryssland var på väg än vad Sverige gjorde. De länderna ville nog inte gå så hårt fram vad gäller reaktioner i form av sanktioner.

KT: Är det för att vi var ekonomiskt beroende i Europa av rysk olja, gas och så vidare?

AB: Absolut. Det fanns ett stort, energiberoende gentemot Ryssland, men det är ju ett energiberoende som vi nu successivt försöker att minimera och helt enkelt diversifiera vår energiimport från andra länder än från Ryssland.

JF: Det finns ju en sådan diskussion. Inte så mycket i Sverige och de som vi är likasinnade med. Men om det enda målet du har med gestaltningen och utformning av samhället och Europa är att du ska undvika krig, att avsaknad av krig är det enda målet – då hade man kunnat göra saker. Man hade kunnat svara Ryssland. Ja, ni har rätt till er intressesfär. Ni har rätt att återupprätta ett slags Warszawapaktsblock som på Kalla kriget. Ja, då har man kunnat undvika kriget. Men till vilket pris? Totalt miljoner människors frihet? Vår egen säkerhet i Sverige?

Utifrån allmänna utrikespolitiska punkter är ju inte avsaknad av fred det enda vi kämpar för och det kommer ju en balans. Som Andreas beskriver för Ukrainas del, var friheten och att bevara sin livsstil och en självständig nation viktigare i det läget och är det fortfarande, än att undvika krig.

KT: När vi sitter här har årsdagen för den fullskaliga invasionen passerat. Om vi ändå går tillbaka till det datumet, 24:e februari 2022 – berätta vart var ni? Hur fick ni reda på det? Hur såg det ut?

AB: Jag minns rätt väl att jag på natten mellan den 23:e och 24:e satt uppe alldeles för sent och jobbade på ett underlag som behövde levereras. Jag hade nog på känn att risken var rätt stor att någonting skulle hända på natten. Men jag bestämde mig ändå för att försöka sova ett par timmar och satte klockan på typ halv sju på morgonen.

När jag vaknade upp så hade jag dussintalet missade sms och samtal. Jag minns att första sms:et jag fick jag från en kollega klockan fem, där det bara stod ”Andreas. Det har börjat. Utropstecken.”

JF: Jag skulle på en tjänsteresa till Amsterdam den dagen och det var ett sådant här fruktansvärt tidigt plan som gick 6.05 så jag hade väckarklockan på fyra den morgonen. Totalt omänskligt. I samband med att jag vaknade började det ticka in sådana här BBC- och CSN-grejer på telefonen. Putin håller tal, så jag slog på livesändningen på webben från Kreml. Jag såg hela talet och samtidigt som han talade så började ju bombardemanget också. Då sitter man nästan som förstelnad i köksstolen och förstår att nu har han tryckt på knappen. Nu brakar det loss. Jag fick kalla rysningar nästan av att lyssna på honom.

KT: Vad hände i dig, Andreas?

AB: Jag skulle säga att det var en chock, men inte en överraskning. Som sagt, vi hade förberett oss för att det här var ett ganska sannolikt scenario när det väl skedde. Första dagen var jag oerhört fokuserad på jobbet, sammankallade enheten snabbt när jag kom in på morgonen och försökte göra en lägesbild av hur det såg ut.

Jag minns att jag ringde en vän som befann sig i södra Ukraina som berättade att ryssarna gjorde väldigt stora framsteg i södra Ukraina och berättade hur han såg ryska militärkolonner. Tyvärr gav det mig en lite skev bild av utvecklingen där de första timmarna. För det var bara i söder som Ryssland hade stora framgångar. I övriga väderstreck, alltså norr om Kiev, öster om Kiev och i Charkivregionen lyckades Ukraina försvara sig rätt väl. Så det tog ett par timmar innan jag förstod att det såg bättre ut från ett ukrainskt perspektiv av vad jag först trodde.

KT: Du har bott i Ukraina, ska vi säga eller?

AB: Precis, jag bodde där med min familj, 2013 till 2016.

KT: Wow okej. Jag menar, då har du levt där – det måste vara väldigt känslomässigt för dig?

AB: Jo, men det har varit det har varit. Det är klart att man har varit tagen av det som har hänt. Inte minst av att se hur fruktansvärt hårt civilbefolkningen och vanliga ukrainare drabbas av detta. Och att bilderna på en stad som Mariupol som jag besökt flera gånger. Johan har ju också varit där. Att få se hur det totalt läggs i ruiner på grund av ryska angrepp, det har varit rätt plågsamt. Samtidigt är jag tacksam att jag har det här jobbet, som väldigt

mycket handlar om att försöka hjälpa och stödja Ukraina på bästa sätt. Det är jag tacksam för. Det hade varit svårare att sitta på läktaren och följa det här. Det är lättare nu när jag har möjlighet att faktiskt bidra till att stödja och hjälpa Ukraina.

KT: Johan, kom du i väg på din jobbresor den där dagen?

JF: Nej, jag ställde in den. Det var ett Natomöte i Amsterdam. Men jag insåg att alla andra skulle ställa in också, för det här var en stor händelse som vi måste hantera även från det säkerhetspolitiska perspektivet.

För min del och för min enhets del, infann sig ju frågan direkt: Vad betyder Rysslands anfall för Sveriges säkerhet? Hur ska vi förstå den ryska intentionen? Kommer den också att drabba oss på något sätt? Inte nödvändigtvis med militära medel, men är det här en del?

Eftersom de hade presenterat det här avtalsförslaget, som även handlar om hur de förväntade sig att länder som Sverige och Finland skulle förhålla sig till Ryssland i framtiden, kunde man inte utesluta att det här omfattar även åtgärder mot Sverige. Det blev inte så. Men diskussionen startade ju med den grundläggande frågan: givet när vi nu ser vad Ryssland gör mot ett grannland, måste vi omvärdera den grundläggande synen på vår egen säkerhet, Sveriges säkerhet? Har vi vidtagit alla åtgärder som behövs för att se till att Sverige inte hamnar i den här typen av konflikt? Det arbetet startade den 24:e.

KT: Vad händer då? Jag menar, det här är ju inte långt bort. Blir det det som kallas för stabsläge? Är det alle man på däck? Är det kris? Vad händer?

AB: På vår enhet gick vi in i en krisorganisation. Alla blev mer eller mindre Ukraina-handläggare och vi träffades varje morgon tidigt och gick igenom den stora mängd arbetsuppgifter och det vi kallar för beställningar, det vill säga önskemål från vår politiska ledning framför allt de underlagen.

Väldigt mycket kretsade också kring EU-arbetet redan från dag ett efter den fullskaliga invasionen. Då inleddes i arbetet med att ta fram nya och hårdare sanktioner mot Ryssland. Vi jobbade också med konsulära frågor och framför allt enheten för konsulära frågor, jobbade med att hjälpa de svenskar som var kvar i Ukraina.

Vi hade också en ambassad som precis hade evakuerats och det var en del arbete med det också. Så ja, det var en krisorganisation helt enkelt där man behövde vara beredd att på olika sätt jobba med Ukraina.

KT: Är ni fortfarande i kris ett drygt år senare?

JF: Det vill jag inte påstå. Dels så har vi ju fått chansen, både Andreas enhet och min, att omorganisera oss lite grann och omfördela resurser. Vi har fått en del permanenta och en del tillfälliga personalförstärkningar som gör att vi gått in i en normal arbetsrytm. Man behöver inte jobba varje kväll och inte varje helg och våra kollegor får möjlighet till vila och sådana saker.

Men det pågår ett fullskaligt krig inte så långt från oss, så det är inte något slags normalläge. Det händer nya saker. Det är ganska korta ledtider. Hanteringen av kriget i Ukraina och Rysslands aggression, och får jag lägga till då vår ambition att bli medlemmar i Nato, är ju toppprioriteringar för svenska regeringen. Både i nationell kapacitet och också som EU-ordförande och det tar mycket tid. Men jag har inte kris längre på min enhet. Hur har du Andreas?

AB: Nej, vi har också återgått till ordinarie organisation. Utöver Ukraina så hanterar vi övriga länder i Östeuropa. Varav flera har drabbats hårt av kriget i Ukraina, inte minst ett land som Moldavien.

Men samtidigt har alla medarbetarna på enheten en beredskap att rycka in och jobba dedikerat just med Ukraina, för att det är så stor del av den totala arbetsbelastningen.

KT: Givet era förkunskaper, har kriget utspelat sig som ni hade förväntat er?

AB: Både och. Jag skulle säga att vi hade den bilden som de flesta andra hade, nämligen att Ryssland hade en av världens största och starkaste försvarsmakter. Medan Ukraina, åtminstone fram till 2014, hade en väldigt eftersatt försvarsmakt.

Sedan efter att aggressionen började, började man rusta upp. På så vis hade vi ju också farhågan från ukrainskt perspektiv att det fanns risk att Ryssland skulle göra stora framsteg. Samtidigt var jag övertygad om att ukrainarna skulle göra allt för att bjuda motstånd. Det förstod jag efter mina år i Ukraina. Johan och jag var också i Kiev en månad före den fullskaliga

invasionen inleddes och då stod det väldigt klart att ukrainarnas kampmoral och stridsmoral var väldigt, väldigt hög. Och att alla var beredda att bidra till försvaret av Ukraina.

Det är inte säkert att den insikten fanns i Moskva, det vill säga att det var nog många i Kreml som trodde att det den ukrainska befolkningen skulle välkomna en rysk invasion. Men så har det verkligen inte visat sig vara.

KT: Nej visst. Johan?

JF: I ett bredare perspektiv och om du blickar utanför Ukrainas gränser så är det som har förvånat och imponerat det är ju att väst – vad nu väst är, men det är ju de flesta demokratiska länder runt om i världen, medlemmar av EU och Nato – faktiskt i grund och botten och har haft samma syn på det här. Vi har varit eniga i de principiella ställningstagandena. Vi har varit i stort sett eniga om att vi måste stödja ukrainarna på alla tänkbara vis.

Hade man ställt den frågan två år innan, då hade man kanske sett att man inte var lika övertygad om att det skulle finnas en sådan här sammanhållning. Det är ett styrkebesked för den demokratiska världen att vi faktiskt har samma syn och håller ihop på det sättet.

Att så många länder har varit beredda att till och med andra i sin egen grundläggande vapenexportfilosofi och att vi donerar ibland helt nya vapensystem till ett krigförande land, det har vi inte gjort sedan Sovjetunionen anföll Finland 1939. Lite förvånande, men också på något sätt imponerande.

I mitt eget verksamhetsområde konstaterar vi också att kriget har klargjort att Nato är till för Natos medlemmar, i första hand. Inte för de som inte är medlemmar. Nato har ännu ingen formell roll i att stötta Ukraina just nu. Några enskilda länder har det, men Nato som organisation har fokuserat sitt arbete på att stärka försvaret utav de 31 länder som är medlemmar i Nato och höja tröskeln för att Ryssland skulle komma på tanken att anfalla mot de 31.

Vi var då partner till Nato och det stod väl ganska klart att ”nej, ni är inte medlemmar, vi har inga förmåner till er i det här läget. Vi måste fokusera på försvaret utav de 31”. Vi visste ju formellt sett att det var så, men vi hade

också hoppats på att det fanns en liten bonuseffekt att Nato ändå skulle ta lite ansvar för de närstående partnerna. Så blev det inte.

KT: Det här med att hjälpa Ukraina för er som diplomater – är det en diplomatisk balansgång att skicka dit tillräckligt mycket för att det ska hjälpa och samtidigt då inte provocera Ryssland ytterligare? Kan vi prata lite om det?

AB: Det finns ju en väldigt tydlig ambition från regeringssidan, bland annat från regeringsförklaringen, att Sverige ska stödja Ukraina så mycket som det bara går. Både säkerhetsmässigt, med militärt stöd, ekonomiskt och politiskt. Och det har vi verkligen gjort. Totala stödet uppgår till omkring 15 miljarder kronor, varav två tredjedelar ungefär är militärt stöd.

Skälet till detta, varför vi lägger ner så mycket tid på att stödja Ukraina, det finns flera anledningar till det. Ett är att det som Ryssland har gjort när man då utan förevändning och helt oprovocerat angriper Ukraina – det är att man begår ett väldigt flagrant brott mot internationell rätt och FN-stadgan. Vilket är särskilt allvarligt med tanke på att man är permanent medlem i säkerhetsrådet.

Det ligger verkligen i vårt intresse att Ryssland inte får några politiska vinster av det här aggressionskriget. För det skulle inte bara leda till osäkerhet för Europa och för Sverige utan även på lokal nivå så skulle det innebära en större osäkerhet.

Det handlar också om det som Johan jobbar med, europeiska säkerhetspolitiken. Vi tror ju på att länder i Europa har rätt att välja sin egen väg och vi har kommit överens om det tidigare. Det har nu Ryssland brutit mot. Den ligger i vårt intresse och visa att det får konsekvenser.

Det tredje är att Ukraina verkligen är vårt närområde. Man ska komma ihåg hur nära Ukraina ligger Sverige. Jag brukar påminna om att det är närmare från Stockholm till Kiev än från Stockholm till Bryssel. Konsekvenserna om Ukraina skulle utvecklas till en sönderfallande stat skulle bli väldigt stora även för Sverige, inte minst i form av migrationsströmmar. Och omvänt, om Ukraina tillåts utvecklas i positiv riktning och bli en blomstrande ekonomi så innebär ju det enorm potential för svensk handel och svensk export. Det är några av skälen till att det verkligen ligger i vårt nationella intresse att hjälpa och stödja Ukraina.

KT: Johan, du ville säga något?

JF: Man ska veta att det stöd vi ger, det är för att regeringen och presidenten i Ukraina ber om stöd. De sätter tonen och takten i det stöd vi ska ge. Det här är ingen agenda där någon i väst driver det här framför sig. När Zelenskyj säger ”Jag behöver det här. Jag behöver inte det här. Så här uttolkar jag mitt folks vilja och jag behöver hjälp.”. Då stödjer vi. Så länge som Ukraina med sitt demokratiska legitima styre definierar behoven, så kommer Sverige var med och hjälpa till.

KT: Jag kände inte riktigt att jag fick svar på frågan om det är knepigt för er som diplomater att inte uppröra Kreml.

JF: De mål och de aspirationer som Ryssland under Putin uttrycker, är så upprörande och totalt omöjliga för oss att säga ja till. Det vi säger nej till och som upprör Kreml, det är en nödvändig konsekvens. Vi kan inte agera på sådant sätt för att parera eventuella negativa utfall från Moskva, för då skulle vi kompromissa med väldigt grundläggande värden som vi har, inklusive vår egen säkerhet vill jag påstå.

KT: Ni var lite inne på Sveriges roll under kriget, för att sätta press på Ryssland. Men kan vi dra in det här med att vara ordförande för ministerrådet? Ger det Sveriges större spelrum på något sätt?

AB: Jag det gör det. Framför allt har vi ett väldigt stort ansvar som ordförande i EU. En del av vår gemensamma EU-politik handlar om att vi vill öka trycket mot Ryssland. Vi vill öka kostnaden för Ryssland om de fortsätter det här kriget. Göra det svårare för Ryssland att finansiera kriget.

Det gör vi framför allt genom att vi fattar beslut om utökade sanktioner. Totalt har vi fattat beslut om tio omfattande sanktionspaket. Man brukar säga att det är de mest omfattande sanktionerna som EU någonsin har tillämpat.

Vi jobbar också väldigt aktivt med stödet till Ukraina från EU:s sida. Man kan säga att alla delar av vår EU-agenda på något sätt påverkas av Rysslands aggression mot Ukraina. Den enskilt viktigaste prioriteringen under vårt ordförandeskap är just att stödja Ukraina. Där är det väldigt viktigt att hålla ihop EU-kretsen. Exempelvis sanktioner fattas genom beslut med enhällighet.

Putin tror nog att han har tiden på sin sida. Han tror nog att vår enighet förr eller senare kommer att krackelera och det är vår uppgift som ordförande att visa att han har fel. Och visa att både vår enhet inom EU och det vi kallar för den transatlantiska enigheten, det vill säga mellan Europa och USA och Kanada, bibehålls.

KT: Vad betyder det att vi behöver enhälliga beslut i EU?

AB: Det är olika för olika beslut i EU. Exempelvis vad gäller sanktioner så krävs det att alla länder ställer upp och accepterar nya sanktioner. Det räcker alltså med att ett land lägger in sitt veto så blir det inte sanktionerat på det området.

KT: Nu sitter vi här. Det är mars 2023. Jag förstår att det är en svår fråga, men vad krävs för att få till fredssamtal?

AB: Jag tror att det i nuläget är svårt att se att finns några stora möjligheter till ett fredsavtal. Det beror på olika saker. Dels finns det ingenting som tyder på att Putin och Ryssland har ändrat sina planer och sin ambition att kontrollera hela Ukraina. Dels, tror jag att från ukrainsk sida så är man inte beredd att ingå en tillfällig vapenvila i nuläget. Man är orolig helt enkelt, man litar inte på Ryssland, på goda grunder. Man är orolig att Ryssland kommer utnyttja den här vapenvilan till att rusta upp och mobilisera och sedan angripa Ukraina igen.

Sedan handlar det också om att Ryssland illegalt har annekterat områden i Ukraina. Jag tror inte att någon politiker i Ukraina skulle få stöd för att ingå ett fredsavtal som innebär eftergifter i form av att man accepterar att områden Ukraina överlämnas till Ryssland. Inte minst med tanke på de brutala vittnesmål som finns om övergrepp på ryskockuperat område. Det finns ju hemska uppgifter om massgravar och fruktansvärda övergrepp.

Därför tror jag att det är väldigt svårt för en ukrainsk president och ukrainska politiker att övertyga befolkningen om att vi måste avträda vissa områden där då befolkningen skulle löpa risk att utsättas för samma typ av övergrepp.

JF: På ett mer principiellt plan, fredssamtal kan inledas och kanske avslutas när åtminstone en utav de två parterna har en väsentligt förändrad kalkyl bakom sitt agerande. Det kan vara att, som vi hoppas förstås, att Ryssland

inte lyckas militärt och det är bara fortsätter att bli ett nederlag i någon mening. Det kan vara att kriget blir för dyrt för Ryssland. Effekten utav sanktioner från väst blir för stora. Det kan vara att den internationella pressen på Ryssland ökar ännu mer. Då förändras grundläggande kalkylen för det här och då kan incitamenten dyka upp för fredssamtal eller ännu mer troligt, att det först blir en vapenvila eller stilleståndsavtal.

KT: Men ni pratade för en stund sedan om att de sanktioner som har gjorts mot Ryssland är de största i EU:s historia. Finns det mer att ta? Finns det mer att göra?

AB: Ja, det finns mer och det är därför vår roll som ordförande är så viktig. För som sagt, varje sanktionsbeslut kräver ju enhällighet så det är vår huvuduppgift just nu att hålla ihop EU-kretsen och se till att enigheten består.

Det finns andra, nya områden som inte omfattats av sanktioner. Men framför allt handlar det om att vi måste, inte bara tillämpa nya sanktioner, utan se till att de sanktioner vi har, verkligen tillämpas fullt ut. Och täppa till det vi kallar för *loopholes* och göra det svårare att kringgå sanktionerna.

Det handlar dels om att vi måste implementera bättre, dels handlar det om det som Johan pratade om tidigare – vi måste nå ut till andra länder utanför Europa och försöka se till att de inte bidrar till att kringgå sanktionerna.

KT: *Worst case scenario* då. Kärnvapen tänker jag, men vad är det värsta scenariot?

JF: Ett scenario är att kriget håller på väldigt länge. Det kan i sin tur medföra att den enighet som vi ser nu i västvärlden eller den demokratiska världen kommer att krackelera långsamt. Då kommer inte trycket på Ryssland var lika starkt. Då kommer vi inte få samma nivå av stöd för Ukraina.

Det som skulle vara väldigt negativt för Sverige är om Ryssland vann militärt. Därför att det som de försökte att pressa på oss genom förhandlingar i december och januari för drygt ett år sedan, som vi inte kunde säga ja till, har de då i alla fall delvis tillförskansat sig med en militär operation. Det sänder en väldigt dålig signal till resten av världen. Att man kan ta för sig, helt enkelt, med militära medel. Så det skulle för vår säkerhet,

Europas säkerhet vara ett slags värsta fall-scenario för mig. Om Ryssland kan konstatera att det har lönat sig att starta krig mot sina grannar.

AB: Det finns ju också ett negativt scenario där det utvecklas till en stor konflikt. Det går ju inte helt att utesluta. Samtidigt ska man komma ihåg att Ryssland hittills har försökt på varje sätt att undvika att det här utvecklas till en konflikt och ett krig även med väst och Nato och USA.

KT: Beslutet att ansöka om Nato-medlemskap det gick väldigt fort. Var det nödvändigt för Sveriges del?

JF: Det som vi kunde konstatera ganska snart var att Ryssland, alltså efter den 24:e februari i fjol, är beredd att gå mycket längre för att uppnå sina politiska mål än vad vi hade förstått. Att starta ett regelrätt konventionellt krig mot sin stora granne för att uppnå sina politiska mål, eller Putins önskedrömmar kanske man ska kalla dem. Det skedde. De gjorde det på ett hänsynslöst sätt. Utan omsorg om civilbefolkning. Vi har ju sett sedan dess, enorma brott mot krigets lagar. Alltså en hänsynslöshet.

Men sedan har vi konstaterat på bara ett par månader, att de har ju startat ett krig som de inte klarar av att fullfölja. Att de överskattar sin förmåga. Så vi fick göra en omvärdering utav vad Ryssland står för och vilken typ av hot det utgör, även för andra länder än Ukraina.

Den andra insikten var att Nato tar hand om sig själv. Ska du stärka ditt försvar, samarbeta med andra för att motverka den här typen av anfall, då måste du vara fullt medlem i Nato. EU har inte den typen av försvarssamarbete. Vi hade en rad andra bilaterala och regionala försvarssamarbeten, men när vi gick igenom dem under några veckor efter 24:e, så konstaterade vi att det finns ingen utav våra hittillsvarande försvarsarrangemang eller säkerhetspolitiska arrangemang som kommer att hålla för den här typen av scenario som vi har vi sett i Ukraina.

Så även om det kanske inte basunerades ut så kom vi fram till en punkt där vi måste göra en fundamental omprövning av vår säkerhetspolitik. Det vi har gjort hittills, vi kan inte garantera att våra hittillsvarande arrangemang – militära alliansfrihet, EU-medlemskap, samarbete med Finland, rad andra länder – räcker i det nya säkerhetspolitiska läget.

Konstaterar man det, att vi kanske inte har rätt arrangemang för att hålla Sverige säkert, då är det ganska bråttom att fixa det. I synnerhet om man ser vem som styr i Ryssland. Att snabbt förändra de grundläggande parametrarna för att vi ska kunna säga att ”nu har Sverige ett arrangemang för säkerhet och försvar som faktiskt håller”, det var bråttom. Den processen tog två till tre månader. Då landar vi i mitten på maj i att det enda som väsentligt höjer Sveriges säkerhet, det är att bli medlem i Nato. Så att ja, det var tvunget att gå fort. Därför att det var ett ganska kritiskt läge när vi såg vad som hände i Ukraina.

KT: Dessvärre har ju varken Turkiet eller Ungern ratificerat vår anslutning till Nato i dagsläget. Vad är liksom UD:s roll i det här spelet?

JF: Det är ju en diplomatisk process. För det första måste övertala alla 31 Natomedlemmar att det är en bra idé att vi är medlemmar och det har ju alla 31 sagt. Det var det som ledde till ett beslut på Natotoppmötet i Madrid i juni förra året. Sedan ska vi se till att vart och ett utav de här länderna också genomför sina nationella procedurer för att godkänna medlemskapet.

Och det har alla gjort utom två och vi fortsätter samtalet för att övertyga dem om att det är viktigt att vi snabbt blir medlemmar. I fallet Turkiet finns det en överenskommelse mellan Turkiet, Sverige och Finland om vissa steg som vi ska ta, för att Turkiet ska känna sig trygga i att vi kommer bli en nära partner inne på säkerhetsområdet till Turkiet också. Vi pratar mycket med Turkiet och Ungern. Vi pratar med Nato-sekretariatet, Jens Stoltenberg och vi pratar med andra Natomedlemmar om hur vi tillsammans kan se till att vi slutför vår ansökningsprocess.

KT: Rent faktiskt då, när och om vi blir medlemmar i Nato – vad kommer det betyda för Sverige de facto?

JF: Jag tror vi ska säga *när* vi blir medlemmar. Om tror jag att vi kan utesluta. Det är en tidsfråga. Vi kommer att vara del utav en försvarsallians som har kollektiva försvarsgarantier och det är ju den gamla musketörsprincipen – en för alla, alla för en. Det innebär att man har förbundit sig i Natofördraget att om ett enskilt medlemsland i Nato blir angripen så ska de andra 31 på olika vis, på det sätt de själv kan och ska bistå att försvara.

Det bottnar också i FN-stadgan och rätten till självförsvar. När du försvarar dig själv mot en angripare har du rätt att ta hjälp utav andra länder. Det

innebär att du kommer vara en del utav planer som görs upp i förväg om hur insatser och operationer ska sättas in. Det innebär att vi inlemmade i ett väldigt tajt försvarssystem.

Förutom själva försvaret innebär ju arrangemanget också en avskräckning. Därför en fiende, som vet om att det är en väldigt stark militärallians, avhåller sig från allra första början från att anfalla och det kanske är det allra viktigaste. Vi vill ju olika kriget och då är det absolut billigaste sättet att ha en avskräckande effekt, en tröskeleffekt, så att ingen kommer på tanken att anfalla.

KT: Är vi på väg mot ett nytt kallt krig i Europa?

JF: Vi är på en mycket mer osäker plats än vad vi har varit de senaste trettio åren. Det finns väldigt stora skillnader mot kalla kriget. Under den tiden så stod det två fundamentala ideologiska system mot varandra, det öppna demokratiska samhället mot det kommunistiska systemet.

Ryssland har idag ingen ideologi. De har en härskare som har en idé för landet och Ryssland utgör ingen attraktion. Det är ingen attraktion för något annat land. Det finns ingen ideologisk kamp i Europa eller i världen idag på det här sättet.

Men, det är ett problem för Europa när vi inte kan samarbeta, när det råder krig i Europa och när vi inte kan lita på varandras beteenden. Till och med under kalla kriget så fanns det system för transparens och verifikation. De avtal som slöts mellan framför allt USA och Sovjetunionen, om begränsningar av kärnvapen et cetera, de rasar samman nu ett efter ett. På så sätt är vi ju i ett mindre förutsägbart system nu, än vad vi var i alla fall under sjuttio- åttiotalet. Det liknar mer femtio-sextiotal. Så det är en osäker tid, men det finns mycket i det gamla begreppet kalla kriget som vi inte har nu, där vi faktiskt är på en bättre plats än på den tiden.

KT: Hör ni, det har varit ett väldigt allvarligt och nödvändigt samtal som vi har haft här idag. Men jag vill gärna sluta på en något mer hoppfull ton ifall om det går. Andreas, har du något hoppfullt att hälsa lyssnarna?

AB: Ja, men absolut. Jag är ändå, trots de enorma utmaningar som den ukrainska befolkningen och Ukraina har just nu, är jag ändå hoppfull om Ukrainas framtid. Landet är mer enat än någonsin. När jag varit där sedan

den fullskaliga invasionen inleddes så är en sak som jag verkligen tagit med mig att befolkningen är väldigt beslutsam. De är beslutsamma om att de ska vinna det här kriget. Alla är beredda att göra stora uppoffringar. De är också beslutsamma om att bygga upp landet igen. Ukraina har en enorm potential. Det är ett rikt land och de har den berömda svarta bördiga jorden. De har välutbildad arbetskraft och de ligger strategiskt väldigt bra i Europa.

Så jag tror att på sikt så har Ukraina alla möjligheter att bli en blomstrande ekonomi.

Det som vi försöker bidra med och som är viktigt, det är också att stödja Ukrainas EU-integration, EU-närmande. Vid toppmötet i juni i fjol fick Ukraina kandidatlandsstatus som det kallas. Det betyder att de har ett tydligt perspektiv om att bli EU-medlem. För att uppnå den målsättningen behöver de reformera sitt samhälle, reformera sin ekonomi och de behöver se till att lagstiftning och så vidare är i enlighet med EU:s lagstiftning. Vi brukar prata om att det är en meritbaserad process, det vill säga att Ukraina måste göra sin hemläxa och när de gör det så får de ta ett nytt steg på vägen mot EU-medlemskap.

Jag tror att det kommer vara enormt viktigt för Ukrainas utveckling. Det såg vi inte minst i samband med att Sovjetunionen föll samman. Med de Baltiska länderna och Polen med flera östeuropeiska länder, så såg vi hur viktigt i EU-närmandet och EU-medlemskapsprocessen var för ländernas utveckling. På samma sätt så är jag övertygad om att Ukraina kommer att utvecklas i positiv riktning, inte minst med hjälp av det här EU-medlemskapsperspektivet.

KT: Johan, har du något hoppfullt i kikaren?

JF: Ja det finns positiva saker med det vi går igenom nu. Att västvärlden faktiskt säger att våra värden att försvara demokratin, det öppna samhället, mänskliga rättigheter är faktiskt så dyrbart och så värdefullt för oss att vi faktiskt är beredda att offra vissa utav de mer snäva ekonomiska intressena. Tyskland har haft de hela sin energipolitik för att slippa köpa olja och gas från Ryssland. Värderingarna har kommit i förgrunden. Det tycker jag är viktigt.

Jag tycker också att kriget vi är inne i nu gör att vi har nyktrat till. Det har funnits önsketänkande om vad Ryssland skulle kunna vara eller är. Kanske

har vi på svensk sida sett det här lite mer rationellt än många andra, men nu finns det en stor samsyn i västvärlden att nu har faktiskt Putin avslöjat vilket typ utav system han vill ha. Vilket Europa han vill ha. Och nu kan vi äntligen komma förbi den diskussionen, bortom önskedrömmar och faktiskt förstå Ryssland. Det är ju inte positivt, men det gör att vi kan formulera strategier som håller och som alla står bakom.

Det här har också visar att vi har tagit ett steg och att det finns bred enighet i riksdagen. Sex av åtta partier som konstaterat att vi måste skärpa oss. Vi måste ha ett starkare nationellt försvar. Vi måste ha ett säkerhetspolitiskt system som håller i alla väder. Här har vi nog också levt med ett litet önsketänkande under ett antal år. Åtminstone sedan ryska aggressionen i Donbass och annekteringen av Krim 2014. Nu har vi skyndat på och sagt att vi – och det säger våra politiker – vi måste ha ett försvar och säkerhetspolitiskt system där jag kan åka hem till mina väljare att säga ”det här håller”. Blir det krig, så kommer vi vara i säkerhet. Det steget har vi tagit och det är en slags positiv knorr på ett ganska kärvt läge i övrigt.

KT: Med det slår vi ihop UD-boken för idag. Tack Andreas von Beckerath och Johan Frisell. Tack också tekniker Mats Källqvist, producent Göran Hedman och från UD Erica Tendal Kanold och Viktoria Li. På återhörande säger jag Kristoffer Triumf. Tack och hej.